הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

תוכן עניינים

א. הלכתא אפי' למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת הרבים אין לו הפרה וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה 2

ב. והמטמא למתים כו' מאי שנא הכא דסגי ליה בקבלה ומאי שנא התם דמדרינן ליה התם יצרו תקפו 4

הדרן עלך מומין אלו 4

פרק שמיני 5

ג. יש בכור לנחלה ואינו בכור לכהן ... הבא אחר נפלים אף על פי שיצא את ראשו חי ובן תשעה שיצא ראשו מת 5

ד. המפלת כמין בהמה חיה ועוף ... עד שיהא בו מצורת אדם 7

ה. המפלת סנדל או שליא או שפיר מרוקם והיוצא מחותך הבא אחריהם בכור לנחלה ואין בכור לכהן 8

ו. מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה עודה שפחה ונשתחררה עודה עובדת כוכבים ונתגיירה משבאת לישראל ילדה בכור לנחלה 8

ז. מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה נתגיירה מעוברת נשתחררה מעוברת וילדה היא וכהנת היא ולויה היא ואשה שכבר ילדה וכן מי שלא שהתה לאחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה ואינו ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון בכור לכהן ואינו בכור לנחלה 10

ח. אין הראש פוטר בנפלים ...דכיון דמפיק ליה רישיה הוה לידה 12

ט. הוציא ראשו אף על פי שהחזירו הרי זה כילוד 13

י. יצא כדרכו משיצא רוב ראשו ואיזהו רוב ראשו משתצא פדחתו 14

יא. פדחת פוטרת בכל מקום ... אפי' לנחלה 15

יב. אין מעידים אלא על פרצוף פנים עם החוטם ... פדחת בלא פרצוף פנים פרצוף פנים בלא פדחת אין מעידין עד שיהו שניהם עם החוטם 15

יג. הוחזקו להיות משיאים עד מפי עד מפי אשה מפי עבד מפי שפחה 17

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

דף מו.

א. הלכתא אפי' למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת הרבים אין לו הפרה וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה

כבר התבאר במסכת גיטין דף לו. שנדר שהודר במעמד רבים[1], אולם לא אמר על דעת רבים יש לו התרה, שהרי לא תלה כלום בדעתם[2] אלא נדר בפניהם.

ונדר שהודר[3] על דעת רבים אפילו מעצמו, שלא הדירוהו הרבים[4], אמרו ז"ל שחמור הוא יותר[5] מנדר על דעת חבירו מעצמו, ואין לו התרה בלא דעתם[6] אלא אם כן יש מצוה בהתרתו, שמכיון שיש מצוה בהתרתו סמכינן שמן הסתם הם מסכימין להתרה, לפיכך מתירין לו בלא דעתם.

---

[1] שו"ע ונו"כ יו"ד רכח כג

[2] וכתב ב"י בשם תשובות הרשב"א שא"צ להתיר בפניהם ושכן מוכח בכמה מקומות בפ' השולח ומשמע מדבריו שם דאפילו בלא ידיעת אותן רבים התירו לו דדוקא בנודר ע"ד יחיד הוא שאמרו כן עכ"ל ב"י וכן מוכח בהשולח ריש דף ל"ו ובבכורות ס"פ מומין אלו במאי דפריך התם אלא למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה מאי איכא למימר דא"צ להתיר בפניהם ולא להודיע, מיהו נראה דהיינו דוקא כשאין להרבים תועלת בנדר ההוא הא לאו הכי לא גרעי מיחיד שאסור משום חשד. ש"ך שם עה

[3] שו"ע ונו"כ שם כא

[4] בערכין כ"ג א' פירש רש"י [ד"ה] על דעת רבים שאומרים לו נדור, ובפרק השולח [גיטין] ריש דף ל"ו פירש רש"י [ד"ה על דעת רבים] כך יאמרו לו הרי אנו מדירים אותך על דעתינו, אך מדברי הפוסקים כולם מבואר דגם כשהוא אומר על דעת פלוני כו' כדלקמן בשו"ע סעיף זה. גליון מהרש"א ש/ם טז

[5] בהקדש על דעת רבים צדד הש"ך חו"מ סימן רנ"ה ס"ק ו' ד"ה ואי לאו, דמועיל התרה, דמסתמא ניחא ליהו בההתרה כי היכא דלהוי מותרים בו בהנאה. גליון מהרש"א שם טו

[6] וצריך שם התרת חכם שדעתם לחוד לא מהני. ש"ך שם לה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

אבל לדבר הרשות צריכין דעתם, ולכשיסכימו להתרה מיהא מתירין אפילו לדבר הרשות. ויש מפרשים[7] דלדבר מצוה אין צריך דעתם כמו שאמרנו דמסתמא יסכימו לדעת אחת, ולדבר הרשות אפילו דעתם אינו מועיל[8]. וכן נכון להחמיר לכתחילה.

מיהו אם אותם הרבים שנדר על דעתם אומרים שאינם מסכימים בהתרה, אפילו לדבר מצוה[9] אין מתירין לו[10].

אין נקראים[11] רבים בפחות משלשה[12], וכגון שיפרט אותם שאומר הריני נודר על דעת פלוני ופלוני ופלוני, בין אמר כן בפניהם בין אמר כן שלא בפניהם. אבל אם אומר סתם על דעת רבים ואינו פורט שום אדם יש לו התרה[13].

ויש אומרים שאם נדר בפני שלשה אפילו לא פרט אותם אלא אמר סתם על דעת רבים, אלים נדריה ואין לו התרה, שמן הסתם על דעת רבים, אותם שעומדים לפניו קאמר, והוא הדין אם נשבע או נדר סתם וידענו על מי נתכוין, כגון שנשבע על דעת הקהל[14] או שאמר שנשבע על דעת שלשה רבני העיר ויש שם שלשה רבנים, דודאי לאלו נתכוין ומקרי על דעת רבים.

יש אומרים שארבעה שנשבעו יחד לעשות דבר אחד, מקרי על דעת רבים, שכל אחד נשבע לשלשה חביריו ועל דעתן נשבע.

---

[7] רמ"א שם מהב"י בשם תשובת הרמב"ן והרשב"א וסמ"ג וריב"ש,

[8] דאפילו יסכימו הרבים שיתירו לו לא יהא ניתר, דכיון שתלה נדרו בדעת רבים אמרינן ודאי היה דעתו שלא יהא נדר זה ניתר עד שימצא לו פתח מפי הרבים האלו, וקים להו לרבנן דנדר כזה אין לו התרה עולמית, משום דהיתר כזה שעל ידי חכם אינו ניתר אלא על ידי פתחים ועל דעת רבים אין לו פתחים, משום דפתחו של זה אינו כפתחו של זה, שזה מתחרט מטעם זה וזה אינו מתחרט מאותו הטעם אלא מטעם אחר, ואי אפשר להשוות דעתם בפתחי חרטתם לפיכך לא יבא לידי התרה לעולם, אבל לדבר מצוה כולם מסכימים ונחרטים בדעת אחת. לבוש שם וש"ך נט

[9] עיין תשובת מהר"ש הלוי חלק יו"ד סימן ג' עלה כ"ב (ד"א) ע"ב, וע"ש עמוד א', דוקא אם רק ביטול מצוה, אבל אם הן מוחין להתיר ויש עבירה בקיום הנדר כמו מחלוקת ומריבות לא מועיל מחאתם, וכן הסכים רב גדול אחד. ועיין שם עוד בד"ה (ו)עוד [השני], דדוקא אם אין המצוה נוגע גם לאותם רבים אבל אם נוגע גם להם בטלה דעתם ומחאתם דיצרם תקפם. הובא קצתו בכנסת הגדולה [בשיירי] כאן על הב"י אות קל"ג ובאות קל"ד שאם בהתרה יש מצוה לכולל גם כן אין שומעין להמוחין.

[10] לבוש שם, וערך לחם למהריק"ש

[11] שו"ע שם וכתב שעה ראשונה בסתם משמע שכך דעתו

[12] זכר לדבר שכן מצינו גבי זבה [ויקרא טו, כה] ימים רבים, ימים שנים רבים שלשה [תו"כ שם].

[13] דודאי לא היתה דעת הנודר שיסכימו בהתרתו כל העולם דהא לא ידעינן איזה ג' היו בדעתו, לכך מתירין בלי שום הסכמה.

[14] כתב הריב"ש אם נדר ע"ד הקהל אף אם יסכימו הרוב לבטל נדרו אין משגיחין בהן עד שיסכימו כולם שהרי פירש על דעת הקהל גדולים וקטנים שנראה שלא ע"ד רוב הקהל הוא סומך ואם הנודר אומר עתה שכוונתו היה על הרוב נאמן בת"ח כדאמרינן גבי נדר בחרם ואמר בחרמו של ים ע"כ ומביאו בית יוסף וד"מ מיהו נראה דאם פרט ונדר ע"ד פלוני ופלוני ופלוני ודאי ע"ד שיסכימו כולם קאמר ואף שאומר שכוונתו היה על הרוב לא משגחינן ביה. ש"ך שם נח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וביט' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

מי שנשבע שלא לעשות דבר פלוני כי אם ברשות ג׳ אנשים נקובים בשמותם, אינו נחשב על דעת רבים, דאדרבה אלו הרבים דנקט, להקל עליו נקטם לעשות הדבר ברשותם בלא התרה, וכן כל כיוצא בזה.

ב. והמטמא למתים כו׳ מאי שנא הכא דסגי ליה בקבלה ומאי שנא התם דמדרינן ליה התם יצרו תקפו

עוד התבאר שם דף לה. שאם היה מטמא למתים פסול עד שיקבל עליו בב״ד שלא יטמא, ואם עבר ועבד קודם שידיר או שיקבל אף על פי שהוא נשוי בעבירה לא חילל עבודה.

וכן נטמא במזיד[15] למת שאינו משבעה מתי מצוה, פסול מן הדוכן וכל מעלות הכהונה, עד שישוב ויקבל בב״ד שלא יטמא עוד למתים. ובאלו א״צ לידור ולישבע[16].

רופא שמבקר מתים או שלומד רפואה ומטמא עצמו ע״י לימודים פתלוגיים על נפטרים, אף שהנפטרים הם נכרים, נפסל מלעלות לדוכן, עד שיקבל עליו לא לעבור עוד, שכיש לו תועלת הרווחת ממון אינו מועיל בקבלה לבד, עד שידור ברבים כמו בנשים בעבירה[17].

הדרן עלך מומין אלו

---

[15] ודי לנו אם להחמיר במועד לכך, ולא באקראי כיון שבאמת עיקר דין זה לכו״ע אף בעבודה אינו כ״א קנסא דרבנן בעלמא וצ״ע לדינא, מ״ב קנ שם וביאור הלכה

[16] דשאני עריות דיצרו תקפו

[17] תשובת כתב סופר סימן ט״ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח״ן 22887389 | ובטל׳ 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

פרק שמיני

ג. יש בכור לנחלה ואינו בכור לכהן ... הבא אחר נפלים אף על פי שיצא את ראשו חי ובן תשעה שיצא ראשו מת

כבר התבאר במסכת קידושין דף כט. שכתיב (שמות יג פסוק ב) קַדֶּשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וגו', וכתיב (במדבר יח פסוק טו טז) כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל בָּשָׂר וגו' בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה יִהְיֶה לָךְ אַךְ פָּדֹה תִפְדֶּה אֵת בְּכוֹר הָאָדָם וגו'. וּפְדוּיָו מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וגו'. הרי מצות עשה[18] על כל איש מישראל[19], לפדות[20] את בנו שהוא בכור לאמו, אפילו אינו בכור לאביו כמו שיבואר להלן, שבפטר רחם תלה רחמנא. ואינו חייב לפדות בתו.

כבר התבאר במסכת חולין דף סח. ובמסכת ב"ב דף נה. דף קיט. ודף קכב. שהבכור נוטל[21] פי שנים בנכסי אביו. והיינו שמחלקים הנכסים כאילו יש עוד בן והוא נוטל כשני בנים. כגון שיש בכור ובן אחד מחלקים לג' חלקים והבכור נוטל ב' שליש, ואם יש חמשה בנים מחלקים לששה והוא נוטל כשנים, וכן על דרך זה חולקים לעולם.

---

[18] רמב"ם ביכורים פרק יא הלכה א, שו"ע ונו"כ יו"ד שה א

[19] להוציא כהן ולוי שאין חייבים

[20] אין הבכור נאסר בעבודה ולא בשום דבר ואין כאן אלא מצות נתינה בלבד ואין בפדה"ב הפרשה ואפי' הפריש אין ע"ז קדושה ויכול להחליפן באחר עד שיתננו לכהן ואם נאבד חייב באחריותו שנא' יהי' לך ופדה תפדה כשיהי' לך הפדיון אז יהי' פדוי והאי קרא לאהרן א"ל רחמנא ומשקנהו הכהן בקנין נפטר הבעלים מאחריותו וכן אם זיכה לו ע"י אחר ונאבד אין חייב באחריותו וי"א שא"א לזכות לכהן ע"י אחר שלא מדעתו. אם נתן לכהן בעל כרחו לא מהני דנתינה בע"כ לא שמה נתינה ואם פדה בע"כ של הפודה י"ל דלא מהני אלא כופין אותו עד שיאמר רוצה אני והפודה יכול להוציא מידו של הנוטל אא"כ אין רוצה ליתן כלל וכן אם כהן תפס י"א דמוציאין מידו אא"כ אין האב רוצה לפדות כלל ויש חולקין. ואין לתת לכהן קטן. י"א שפדה"ב שביעית משמטת אם עברו ל' יום לפני ר"ה שכבר נתחייב. דרך אמונה שם א

[21] שו"ע ונו"כ חו"מ רעז א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

הבא אחר נפלים[22], אף על פי שיצא ראש הנפל חי ומת אח"כ, השני בכור לנחלה, ואף על פי שהוצאת ראשו חשיב כלידה, היינו לגבי בכור לנחלה דוקא בבן קיימא, אבל לא בנפל[23], ויש אומרים[24] שאפילו נולד הנפל כולו, הבא אחריו בכור לנחלה.

בן ט' שיצא ראשו מת[25], הבא אחריו בכור לנחלה, שהרי לא נולד חי ואינו ראשית אונו כי אם השני. אבל אם הוציא רוב ראשו חי, הבא אחריו אינו בכור דכיון שיצא ראשו חי ובן קיימא הוא, חשיב ראשית אונו, וממילא אין השני בכור לנחלה[26].

אולם לעניו פדיון הבן[27] ולד של קיימא הבא אחר נפל שיצא ראשו חי, כגון אשה שמעוברת תאומים אחד הוא נפל בן שמונה והוציא ראשו חי והחזירו, ואחר כך יצא אחיו השני והוא בן קיימא אינו בכור לפדיון, שהרי נפל שהוציא ראשו חי תחלה כילוד הוא והוא פטר את הרחם.

וכן בן תשע שיצא ראשו מת והוחזר ואחר כך יצא אחיו של קיימא אינו בכור לפדיון, שהרי נפטר רחמה בראשו של ראשון, ומיד שתצא פדחתו הרי הוא כילוד ופטור הבא אחריו.

---

[22] שו"ע ונו"כ שם ו

[23] דגבי בכור כתיב ראשית אונו מי שאביו אונן ודוה עליו, ובנפל אינו דוה עליו, ולכן חשיב השני בכור. ודין זה הוא בין במעוברת תאומים והוציא הנפל ראשו והחזירו ואח"כ יצא השני, ובין בעיבור אחר, כמפורש בסמ"ע (שם ס"ק יג). והטור הביא מ"ש בגמרא (בכורות דף מו ע"א) בדין שפיר ושליא ומחותך, וכתב הב"י שהרמב"ם השמיט דינים אלו משום שהם בכלל נפלים, ועי' בגליון חכמת שלמה מ"ש בזה.

[24] סמ"ע (שם), דסו"ס אין לבו דוה אחר הנפל, והשני בכור לנחלה, והביא בשם שו"ת שארית יוסף (סימן כה) שפסק שאם נולד וחי כמה שעות, שהבא אחריו אינו בכור לנחלה, ודחה דבריו, וגם הש"ך (סק"א) הסכים לדברי הסמ"ע, אבל הט"ז כתב שאף השארית יוסף לא אמר אלא בספק נפל שאין אנו רואים בו שום ריעותא, ובזה אפילו הוציא רק ראשו אין השני בכור לנחלה, דרוב ולדות אינם נפלים, משא"כ בסוגיא ופירש"י דאיירי בודאי נפל, בין בהוציא ראשו ובין בנולד ומת, חשוב השני בכור לנחלה, וכ"כ בשער משפט מובא בפת"ש (שם סק"ג), ובשם שו"ת חת"ס כתב דהוי ספק והשתדל לפשר ביניהם, עיין שם, ועי' חידושי רעק"א שהביא מחלוקת בדין ולד סתם, שלא ידעו אם נגמרו חדשיו, ומת אחר כמה שעות, אם הבא אחריו בכור לנחלה, והגרעק"א הכריע דלא הוי בכור לנחלה, דבסתם ולד אזלינן בתר רוב ולדות ולד מעליא, ועי' ערוה"ש בדין הבא אחר המפלת כמין חיה וכו'

[25] שו"ע ונו"כ שם

[26] עי' מהרי"ט אלגאזי (פ' יש בכור) ובשו"ת מהר"ש (ח"א סימן א ד"ה אך באמת), בדין ספק בן ט'.

[27] שו"ע ונו"כ יו"ד שה כב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

יש הסבורים[28] ששיעור הלידה הוא ברוב הפדחת. ויש הגורסים[29] שהשיעור הוא רוב הראש, והכוונה לכל הפדחת[30].

ד. המפלת כמין בהמה חיה ועוף ... עד שיהא בו מצורת אדם

כל נפל שאמו[31] טמאה לידה הבא אחריו אינו פטר רחם, כגון המפלת כמין בהמה וחיה ועוף שחצי פרצוף פניהם דומה לצורת אדם או סנדל, או שליא או שפיר מרוקם או שיצא הולד מחותך איברים איברים, הנולד אחר כל אחד מאלו אינו פטר רחם[32], שהם פטרוהו.

וכל נפל שאין אמו טמאה לידה[33] כמו המפלת כמין דגים וחגבים וכן שקצים ורמשים או המפלת שפיר מלא דם או מלא מים או מלא גוונים[34]

וכן המפלת יום ארבעים מהעיבור וכ"ש פחות מכאן וכיוצא בהן הבא אחריו בכור לכהן וחייב לפדות.

אבל המפלת ליום ארבעים ואחד נקרא ולד ואמו טמאה לידה שיצירת הולד הוא לארבעים יום וקודם לכן מיא בעלמא הוא. וכל זמן שאין אבריו מרוקמין אין פוטר הבא אחריו ואפי' בזה"ז סומכין ע"ז[35].

---

[28] טור וב"י יו"ד סי' קצד; טור חו"מ סי' רעז; פרישה יו"ד קצד לה; סמ"ע חו"מ רעז סק"ו; ט"ז וש"ך יו"ד סי' יד סק"א, וסי' קצד סק"י.

[29] שו"ע יו"ד קצד י (וראה ש"ך שם סק"י); ב"ח חו"מ סי' רעז; שו"ת הרי"מ חיו"ד סי' טז; שב שמעתתא שמעתא ז פט"ו. וראה בשו"ת חת"ס האבהע"ז ח"ב סי' קמד, שחילק בין מצבים הלכתיים שונים. וראה עוד בשו"ת פנים מאירות ח"א סי' ז.

[30] בנשמ"א מהדורה שניה חיו"ד סי' שה סק"ה1 בשם רש"ז אויערבאך ורי"י נויבירט, שאנו פוסקים לפי מנהג ישראל שיציאת הראש – דהיינו רוב המצח – לאוויר העולם קובע את שעת הלידה. אמנם בשו"ת מנח"ש תניינא סי' עח (ח"ב סי' עז) הסביר שמנהג העולם בזה הוא מפני שבדרך כלל המהלך הוא מהיר מאד מהנרתיק לאוויר העולם, אבל אם ידוע בבירור שהתהליך התמשך, צריך להחמיר, וכמבואר כאן בפנים.

[31] רמב"ם הלכות ביכורים פרק יא הלכה יד, שו"ע ונו"כ יו"ד שה כב

[32] ואף על גב דלענין פי שנים נחשב הבא אחריו בכור כמש"כ רבנו רפ"ב מנחלות ה"י שאני התם דכתיב ראשית אונו מי שלבו דוה עליו יצא נפל שאין לבו דוה עליו ולכן הבא אחריו הוי בכור לנחלה. [ריב] רש"י בכורות מ"ו א' וכמ"ש בנדה כ"ג ב' ובב"ב קי"א ב':

[33] כלל זה דוקא בנפלים דהא איכא יוצא דופן שאין אמו טמאה לידה ופוטר את הבא אחריו

[34] ואף על גב דלענין טומאה מחמרי' בזה"ז בכולן כמ"ש ביו"ד סי' קצ"ד ס"ג ה"מ שם דאיסור כרת אבל בפדה"ב אין לחוש ויכול לפדות הבא אחריו בברכה. [ריד] כנה"ג שנדפס בגליון היו"ד ע"ש שהאריך:

[35] [ריז] יו"ד סי' ש"ה סכ"ג ועי' בפה"כ עמוד נ"א נ"ב מי נאמן על כך וע"ש ע' נ"ד בשם האחרונים שאם עברו ג' חדשים מהעיבור בודאי אבריו מרוקמין וא"צ לבדוק:

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLll7K9ciPjB873YPB8kBu

והרוצה לחשוש[36] לדעת המחמירין בזה יפדה בלי שם ומלכות, ושהחיינו יברך הכהן ויוציא את אבי הבן,

אבל אם לא ראו כלל אם אבריו מרוקמין אם הוחזקה מעוברת אין לכהן כלום ואם יש ספק אם הוחזקה מעוברת אם רוצה לצאת יד"ש מידי כל הספקות יתן לכהן ע"מ להחזיר ולא יברך כלל ואפי' הכהן לא יברך שהחיינו וי"א[37] שהכהן אין יכול לברך כלל שהחיינו בשום מקרה.

ה. המפלת סנדל או שליא או שפיר מרוקם והיוצא מחותך הבא אחריהם בכור לנחלה ואין בכור לכהן

וכן המפלת[38] כמין סנדל, או שליא או שפיר מרוקם או שיצא הולד מחותך איברים איברים, הנולד אחר כל אחד מאלו אינו פטר רחם שהם פטרוהו.

ו. מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה עודה שפחה ונשתחררה עודה עוברת כוכבים ונתגיירה משבאת לישראל ילדה בכור לנחלה

כבר התבאר במסכת קידושין דף כט: שאין פדיון[39] הבכור תלוי אלא בפטר רחם, שאם אינו בכור לאם אף על פי שהוא בכור לאב אינו חייב בפדיון. ואם יש לו כמה נשים, ויש לו בכור מכל אחת ואחת, חייב לפדות את כולם.

---

[36] [ריח] שם בפ"ת בשם הח"ס:

[37] [ריט] פה"כ ע' רנ"ד בשם המאירי סוף פסחים ועמש"כ בבה"ל בה"ה:

[38] שו"ע ונו"כ יו"ד כב

[39] שו"ע ונו"כ שם יז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

בשונה מבכור לענין פדיון הבן, בכור לנחלה[40] הוא הנולד לאב ראשון[41], ואם ילדה תאומים, זה שיצא ראשון הוא הבכור שפטר הרחם[42], ואין משגיחין על האם, שאפילו ילדה אשה זו כמה בנים (מבעל אחר), הואיל וזה ראשון לאביו נוטל פי שנים שלא בפטר רחם תלה הכתוב אלא (דברים כא פסוק יז) ב – רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה.

ומטעם זה הבא אחר נפלים[43], אף על פי שיצא ראש הנפל חי ומת אח"כ, כיון שאין אביו אונן ודוה עליו אינו בראשית אונו והשני בכור לנחלה[44], ויש אומרים[45] שאפילו נולד הנפל כולו, הבא אחריו בכור לנחלה.

והבכורה לנחלה שבאב[46] תלייה רחמנא ולא באם, כדכתיב (דברים כא פסוק יז) כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה לומר לו לאב משפט הבכורה ולא לה, לפיכך אם אין לאב בנים ונושא אשה אפילו יש לה כבר כמה בנים מאיש אחר וילדה לו, הוא בכור לנחלה לתת לו פי שנים, אבל אם היו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה כבר וילדה לו אינו בכור לנחלה.

---

[40] שו"ע ונו"כ שם ח

[41] בהגהות חכמ"ש (סימן רעא) הביא בשם הגר"ח מוואלוזין שדן במי שיש לו ב' נשים שהאחת נתעברה תחלה, והשניה ילדה ראשון, אי אזלינן בתר עיבור או בתר לידה, והוכיח מלשון הכתוב וילדו לו בנים האהובה והשנואה, שנאמר האהובה תחלה, ואח"כ כתוב והיה הבן הבכור לשנואה, וע"כ צ"ל שהשנואה נתעברה תחלה ואזלינן בתר עיבור. עיין שם. ולכאורה צ"ע דא"כ בתאומים שאין אנו יודעים מי נתעבר ראשון נימא שיהא בגדר ספק, ומדברי כל הפוסקים משמע שבתאומים לעולם אזלינן בתר לידה, ועי' בחכמ"ש מ"ש בזה.

[42] כנה"ג שם

[43] שו"ע ונו"כ שם ו

[44] ואף על פי שהוצאת ראשו חשיב כלידה, היינו דוקא בבן קיימא, אבל לא בנפל, דגבי בכור כתיב ראשית אונו מי שאביו אונן ודוה עליו, ובנפל אינו דוה עליו, ולכן חשיב השני בכור. ודין זה הוא בין במעוברת תאומים והוציא הנפל ראשו והחזירו ואח"כ יצא השני, ובין בעיבור אחר, כמפורש בסמ"ע (שם ס"ק יג).

[45] סמ"ע (שם), דסו"ס אין לבו דוה אחר הנפל, והשני בכור לנחלה, והביא בשם שו"ת שארית יוסף (סימן כה) שפסק שאם נולד וחי כמה שעות, שהבא אחריו אינו בכור לנחלה, ודחה דבריו, וגם הש"ך (סק"א) הסכים לדברי הסמ"ע, אבל הט"ז כתב שאף השארית יוסף לא אמר אלא בספק נפל שאין אנו רואים בו שום ריעותא, ובזה אפילו הוציא רק ראשו אין השני בכור לנחלה, דרוב ולדות אינם נפלים, משא"כ בסוגיא ופירש"י דאיירי בודאי נפל, בין בהוציא ראשו ובין בנולד ומת, חשוב השני בכור לנחלה, וכ"כ בשער משפט מובא בפת"ש (שם סק"ג), ובשם שו"ת חת"ס כתב דהוי ספק והשתדל לפשר ביניהם, עיין שם, ועי' חידושי רעק"א שהביא מחלוקת בדין ולד סתם, שלא ידעו אם נגמרו חדשיו, ומת אחר כמה שעות, אם הבא אחריו בכור לנחלה, והגרעק"א הכריע דלא הוי בכור לנחלה, דבספתם ולד אזלינן בתר רוב ולדות ולד מעליא.

[46] שו"ע ונו"כ חו"מ רעז ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

גוי שהיה לו בנים בגיותו ונתגייר ונולדו לו בנים אין לו בכור לנחלה[47], דבנים שהיו לו בגיותו מתייחסים אחריו[48] דכתיב (מלכים ב כ פסוק יב, ישעיה לט פסוק א) בַּלְאֲדָן בֶּן בַּלְאֲדָן, לפיכך אין הבא אחריו בגיותו נקרא רֵאשִׁית אֹנוֹ.

אבל ישראל שהיה לו בן מהשפחה או מהגויה הואיל ואינו קרוי בנו, הבא לו אחריו מן הישראלית הוא נקרא רֵאשִׁית אֹנוֹ ונוטל פי שנים.

וכן גוי שהיה לו בנים משיראלית, והתגייר, כיון שהם מתייחסים אחריה ואינם יורשים אותו, אם נולד לו בן אחד שהתגייר הרי הוא בכור לנחלה[49].

ז. מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה נתגיירה מעוברת נשתחררה מעוברת וילדה היא וכהנת היא ולויה היא ואשה שכבר ילדה וכן מי שלא שהתה לאחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה ואינו ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון בכור לכהן ואינו בכור לנחלה

מדכתיב (דברים שם פסוק טו וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר, אמרו חז"ל דמשמע שיהא בן הבכור ודאי ולא ספק בכור.

לפיכך אמרו ספק בכור ספק פשוט[50] כגון שנתערב עם אחר[51] או פשוט כגון שילדו שתי נשיו ביחד ואין ידוע איזה ילדה תחלה, אינו נוטל פי שנים, כמו שהתבאר במסכת ב"ב דף קכז.

---

[47] דאפילו נולדו לו הבנים בגיותו דהוה הזריעה והלידה שניהן בגיות, אפ"ה הבנים שנזרעו ונולדו אחריו ביהדות אינן בכורים, ועיין מה שכתב בריש סימן ער"ה דאפילו נולד ביהדות, כשנזרע במעי אמו בגיות אינו בן ירושה, כ"ש דלא ה"ל דין בכור. סמעG שם

[48] לבוש וסמ"ע שם טז

[49] נתיהה"מ שם א

[50] שו"ע ונו"כ חו"מ רעז יא

[51] פירש הסמ"ע (ס"ק יט) שילדו שתי נשיו ביחד ואינו ידוע איזו ילדה תחלה, וה"ה בתאומים שנתערבו וכל כיוצא בזה, שכל אחד מהם הוא ספק בכור ספק פשוט. ובכנה"ג (הגה"ט אות ו) כתב הטעם שהפשוט הוא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

אלא שאם הוכרו תחלה מי הבכור ואח"כ נתערבו, יש ביניהם בכור ממ"נ, ויכולים שני הספיקות לכתוב הרשאה זה לזה[52] ולגבות חלק בכורה משאר האחים, שתובע את האחים, אם אני בכור תנו לי חלק בכורתי ואם אחי בכור תנו לי גם כן שהרי נתן לי חלקו, והם חולקין יחד חלק בכורה.

אבל אם לא הוכרו מעולם, אף בהרשאה אינם יכולים לגבות[53]. שהפסוק מיעטם מלתת להם חלק בכורה דבכור ודאי אמר רחמנא ולא בכור ספק שלא נודע מעולם.

אשה שלא שהתה אחר מיתת בעלה שלשה חדשים ונשאת לאחר וילדה לסוף שבעה חדשים, ואין ידוע אם הוא בן ט' חדשים לראשון או בן שבעה לאחרון אין לו כלום בנחלות שניהם, ואפילו כפשוט אינו נוטל, שכל אחד ידחה אותו אצל שני לומר לאו אחינו את והמוציא מחבירו עליו הראיה.

והנולד אחריו נוטל בנכסי שני כפשוט, אבל חלק בכורה אין לו אפילו יכתבו הרשאה זה לזה, דהא לא נתברר מעולם איזה מהן בכור והתורה מיעטה לומר בכור ודאי ולא בכור ספק.

המוחזק, וכתב בשם שו"ת משפטי שמואל (סימן צו) שאם הנכסים ביד אפוטרופוס, הוא מוחזק לשניהם, ולפי"ז נראה דבכה"ג חולקים, וצ"ע.

[52] דבלא הרשאה יכולים האחים לדחות כל אחד מהם שמא פשוט הוא (וכ"ש כשהם שנים שיכול האחד לדחות השני שמא הוא הבכור), אבל כשכותבין הרשאה זה לזה, דהיינו שאם הוא הבכור נוטל מצד עצמו, ואם אינו בכור נוטל מצד הרשאת אחיו, שפיר יכול לגבות משאר האחים חלק הבכורה, ועי' בקצה"ח (סק"א) בשם התוס' (ב"ב דף קכז ע"א) למ"ד אין לבכור קודם חלוקה. ולהלכה קיי"ל דיש לבכור קודם חלוקה, ובנה"מ (סימן רעח סק"ט) הקשה אף בלי הרשאה איך יכולים לדחות הבכור, הרי חלק בכורה בודאי אינו שלהם והיה לפסוק יחלוקו או יהא מונח, ותירץ דחלק בכורה הוא חיוב על היורשים לתת לבכור מתנה, וכל שאין ידוע מי הבכור הרי היורשים כאיני יודע אם נתחייבתי, ולכן יכולים לדחותו. עיין שם.

[53] דכיון שלא הוכר הבכור אף בדרך ממ"נ אין לו פי שנים, שנאמר והיה הבכור דמשמע שיהא בן בכור ודאי (סמ"ע ס"ק כא), וכתב הט"ז דבחלק הפשיטות לא בעינן הוכרו, ומהני הרשאה. ובשער משפט האריך בזה, ונראה מדבריו שהוא מחלוקת הפוסקים אם מהני הרשאה כשלא הוכרו מתחלה, עיין שם. כתב הרמ"א ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון, אינו יורש אחד מהם (שבני הראשון ידחוהו אצל השני ובני השני ידחוהו אצל הראשון), והבא אחריו אינו נוטל חלק בכורה אפילו בהרשאה מן הספק, ע"כ. והוא ג"כ מטעם שלא הוכר מעולם ואינו בכלל והיה הבכור.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

אולם מבכרת[54] שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים ונשאת וילדה זכר ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון, האבות פטורים שכל אחד יאמר אינו בני אלא של שני, והבן חייב לפדות את עצמו לכשיגדל שהוא ודאי בכור.

וגבי ב' נשים אם ילדו שתי נקבות וזכר כל אחד יכול לומר אחת מן הנקבות שלי ונולדה ראשונה, וכן אם ילדו ב' זכרים ב' נקבות כל אחד יכול לומר נקבה אחת שלי, ואם תמצא לומר גם זכר אחד הוא שלי הנקבה נולדה ראשונה ואין כאן לכהן כלום.

דף מו:

ח. אין הראש פוטר בנפלים ...דכיון דמפיק ליה רישיה הוה לידה

כבר התבאר לעיל שהבא אחר נפלים[55], אף על פי שיצא ראש הנפל חי ומת אח"כ, השני בכור לנחלה, ואף על פי שהוצאת ראשו חשיב כלידה, היינו לגבי בכור לנחלה דוקא בבן קיימא, אבל לא בנפל[56], ויש אומרים[57] שאפילו נולד הנפל כולו, הבא אחריו בכור לנחלה.

---

[54] שו"ע ונו"כ יו"ד שה ל

[55] שו"ע ונו"כ שם ו

[56] דגבי בכור כתיב ראשית אונו מי שאביו אונן ודוה עליו, ובנפל אינו דוה עליו, ולכן חשיב השני בכור. ודין זה הוא בין במעוברת תאומים והוציא הנפל ראשו והחזירו ואח"כ יצא השני, ובין בעיבור אחר, כמפורש בסמ"ע (שם ס"ק יג). והטור הביא מ"ש בנמרא (בכורות דף מו ע"א) בדין שפיר ושליא ומחותך, וכתב הב"י שהרמב"ם השמיט דינים אלו משום שהם בכלל נפלים, ועי' בגליון חכמת שלמה מ"ש בזה.

[57] סמ"ע (שם), דסו"ס אין לבו דוה אחר הנפל, והשני בכור לנחלה, והביא בשם שו"ת שארית יוסף (סימן כה) שפסק שאם נולד וחי כמה שעות, שהבא אחריו אינו בכור לנחלה, ודחה דבריו, וגם הש"ך (סק"א) הסכים לדברי הסמ"ע, אבל הט"ז כתב שאף השארית יוסף לא אמר אלא בספק נפל שאין אנו רואים בו שום ריעותא, ובזה אפילו הוציא רק ראשו אין השני בכור לנחלה, דרוב ולדות אינם נפלים, משא"כ בסוגיא ופירש"י דאיירי בודאי נפל, בין בהוציא ראשו ובין בנולד ומת, חשוב השני בכור לנחלה, וכ"כ בשער משפט מובא בפת"ש (שם סק"ג), ובשם שו"ת חת"ס כתב דהוי ספק והשתדל לפשר ביניהם, עיין שם, ועי' חידושי רעק"א שהביא מחלוקת בדין ולד סתם, שלא ידעו אם נגמרו חדשיו, ומת אחר כמה שעות, אם הבא אחריו בכור לנחלה, והגרעק"א הכריע דלא הוי בכור לנחלה, דבסתם ולד אזלינן בתר רוב ולדות ולד מעליא, ועי' ערוה"ש בדין הבא אחר המפלת כמין חיה וכו'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

בן ט' שיצא ראשו מת[58], הבא אחריו בכור לנחלה, שהרי לא נולד חי ואינו ראשית אונו כי אם השני. אבל אם הוציא רוב ראשו חי, הבא אחריו אינו בכור דכיון שיצא ראשו חי ובן קיימא הוא, חשיב ראשית אונו, וממילא אין השני בכור לנחלה[59].

ט. הוציא ראשו אף על פי שהחזירו הרי זה כילוד

כברא התבאר במסכת חולין דף סח. שעובר שהוציא[60] ראשו קודם שחיטת האם[61], אף על פי שהחזירה קודם שחיטה, הרי הוא כילוד, ואינו ניתר בשחיטת אמו[62].

ולפיכך אם כשיצא הראש היה בן ח' או פחות, בין חי בין מת, הרי הוא נפל ואסור דאורייתא, אף על פי שהחזיר הראש ושהה במעי אמו עד שכלו לו חדשיו קודם שחיטת אמו, או נולד כולו קודם שחיטת אמו אחר שכלו לו חדשיו. וכן אם היה בן ט' מת אסור משום נפל.

ואם כשיצא הראש היה בן ט' חי, הוא בהמה לעצמו, וניתר בשחיטת עצמו, בין החזיר הראש והיה בפנים בשעת שחיטת אמו, או לא, לעולם מועילנ לו שחיטת עצמו בחוץ.

---

[58] שו"ע ונו"כ שם

[59] עי' מהרי"ט אלגאזי (פ' יש בכור) ובשו"ת מהר"ש (ח"א סימן א ד"ה אך באמת), בדין ספק בן ט'.

[60] שו"ע ונו"כ ושמ"ח שם א

[61] בטור ושלחן ערוך (סעיף א'), זה לשונם, המקשה לילד והוציא העובר את ראשו כו'. ואיכא למידק למאי נפקא מינה כתבו המקשה לילד, דהא ודאי משמע בגמרא ופוסקים דאפילו בלא עת לדתה הדינים שווים. ובמתניתין (ס"ח ע"א) דקתני בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו כו' מותר, לא קשה מידי, דהתם קמשמע לן רבותא דלא תימא כיון שתקרב ללדת, הוצאת ידה חשוב כלידה, קמשמע לן דלא. אבל הטור והשלחן ערוך כתבוהו אדין והוציא ראשו הרי הוא כילוד, ובהא אדרבא הוה להו לאשמעינן רבותא טפי דאפילו לא קשתה מידי והוציאה הראש והחזירה, ואפילו שהתה אחר כך ימים הרבה, כעין שכתב רש"י ז"ל בבכורות דף מ"ו ע"ב (ד"ה הא נמי תנינא) דאפילו נשתהה הולד אחר הוצאת הראש מאה ימים הוה לידה משעת יציאת הראש. ואפשר דהטור והשלחן ערוך לישנא דמתניתין נקטו, ולאו דוקא. אי נמי, אינהו נמי משום סיפא דהוציא ידו כתבוהו. תבו"ש שם א

[62] דמשנולד אין לו עוד שייכות לאמו, ואינו בכלל כל בבהמה תאכלו המבואר סימן י"ג סעיף ב'.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

ואם אינו יודע[63] אם היה בשעת יציאת הראש בן ט' או פחות, אם חי עד יום שמיני מיום שיצא כל הגוף, יש להתיר כדין שאר בהמות הנשחטים, ואם ידוע לו שהוא פחות מבן ט', אין להתיר על ידי זה שסתמו אינו בר קיימא.

הוצאת הראש להחשב כילוד, לחומרא היינו אפילו לא הוציא כי אם רוב פדחתו. אולם לקולא[64] לא הוה כילוד, אפילו ביציאת כל הפדחת, עד שישער שיצא רוב הראש.

י. יצא כדרכו משיצא רוב ראשו ואיזהו רוב ראשו משתצא פדחתו

מדרבנן האשה[65] טמאה לידה מיד שיצא אבר אחד שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. ומאימתי מונין לה ימי טומאת לידה מן התורה[66], אם יצא הולד כדרכו דהיינו דרך ראשו, מיד שתצא פדחתו והיינו המצח בין הוא חי בין מת חשיב כילוד ואמו טמאה לידה מן התורה, ואפילו נחתך אחר כך ויצא חתיכות חתיכות כבר הוא כילוד וטמאה לידה.

ואם יצא מהופך כגון שיצא דרך מרגלותיו אינו חשוב כילוד עד שיצא רוב הולד בין אם חי או מת.

ואם הוצרכו לחתכו ונחתך במעיה ויצא אבר אבר, בין שיצא על סדר האברים כגון שיצא תחלה הרגל ואחר כך השוק ואחר כך הירך, בין שיצא שלא על הסדר אינה טמאה לידה עד שיצא רובו, ואם יצא ראשו כולו כאחד אף על פי שהתחיל לצאת מהופך הרי זה כרובו, ולא דוקא שצריך שיצא לחוץ ממש אלא משיצא חוץ לפרוזדור חשוב כיצא לחוץ לגמרי.

---

[63] אף על גב דנתבאר סימן י"ג סעיף ה' דאין לסמוך אשיהוי ח' ימים בעובר הנמצא במעי אמו, שאני התם דלא הוה ליה לידה כלל ואי אפשר למיזל בתר רוב הנולדים. אבל הכא, דאם הוציא ראשו קודם זמנו הוה ליה נפל, אית לן למימר דבזמנו הוציא דליהוי מרוב הוולדות דלאו נפלים נינהו ומכל מקום המתנה בעי אבל אם ידוע לו שהוא בן ח', נראה לי דלא מהני השיהוי. תבו"ש ד

[64] כגון להתיר אבר היוצא בשחיטת עצמו אם נולד קודם שחיטת אמו.

[65] שו"ע ונו"כ יו"ד קצד י

[66] ועיין סדרי טהרה נ"מ בזה גם לזמן הזה

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

יא. פדחת פוטרת בכל מקום ... אפי' לנחלה

כבר התבאר במסכת ב"ב דף קמב: שבכור שנולד לאחר מיתת אביו[67], אינו נוטל פי שנים, שבבכור כתיב (שם פסוק יז) יַכִּיר, שיכירנו בחייו. לפיכך היתה אמו מעוברת כשמת אביו וילדה תאומים, או שהיו לו שתי נשים ומת כשהן מעוברות וילדו אח"כ זכרים, ונמצא שיש כאן בכור ופשוט. אינו נוטל פי שנים.

ואם יצאה פדחתו[68] בחיי אביו[69], נוטל פי שנים[70], ויש אומרים[71] שאם נולד כשהאב גוסס אינו נוטל פי שנים.

יב. אין מעידים אלא על פרצוף פנים עם החוטם ... פדחת בלא פרצוף פנים פרצוף פנים בלא פדחת אין מעידין עד שיהו שניהם עם החוטם

כבר התבאר במסכת יבמות דף קכ. וב"מ דף כז: שאם מצאו אדם[72] הרוג או מת ניתן לזהותו לצורך עדות על כך שמת מביעת עיניהם של המכירים אותו, וזה רק אם פדחתו חוטמו ופרצוף פניו קיימים, שהם הלחיים בעצמם והכירו בהם בטביעת עין[73] שהוא פלוני, מעידין עליו ומשיאין את אשתו,

---

[67] שו"ע ונו"כ חו"מ רעז ג

[68] בסמ"ע (סק"ו) הביא גירסת הטור רוב פדחתו, משום דרובו ככולו, ואף על פי שעדיין ליכא הכרה גמורה, מ"מ כיון דחשיב כילוד, הו"ל גם כאילו הכיר. ובפת"ש (סק"א) הביא בשם הב"ח דברוב פדחת לא מהני, משום דליתיה בהיכרא, וכתב בשם שב שמעתתא (שמעתא ז פט"ו) שהסכים לדבריו, ועי' כנה"ג (הגה"ט).

[69] אף על פי שלא יצא כל ראשו אלא לאחר מיתת אביו, דרובו ככולו, ועי' שב שמעתתא (שם).

[70] דהלכה כר' יוחנן כמש"כ בב"י שם

[71] רמ"א שם, דאז אינו בר הכרה, וכתב הסמ"ע (סק"ז) שלפי"ז צ"ל דמ"ש דבפדחתו הוי כילוד, איירי כשהיה אז בריא, ומשכחת שחזר לאחריו ואח"כ חלה האב ומת, או שמת פתאום, ואח"כ נולד כולו. ובמנחת פתים נשאל בדין אב סומא אם הבכור נוטל פי שנים, שהרי אינו בר הכרה, דומיא דגוסס, וכתב המנח"פ דגם דברי הרמ"א בדין גוסס אינו מוסכם, ועכ"פ גבי סומא מהני הכרת הקול, והאריך שם להוכיח מכמה מקומות דטב"ע דקלא חשיב הכרה, עיין שם.

[72] שו"ע ונו"כ אבהע"ז יז כד

[73] באר היטב שם ע. ורוב פדחתו ורוב פ"פ ורוב חוטם חבלה בדבר מועט לא מזיק להכרה דרובו ככולו בכל התורה כנלע"ד. קהילות יעקב שם. וע' בתשו' חוט השני סי' צ"ו בענין שהעיד העד שניטל העור מעל פניו והוא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

ואם ניטל אחד מאלו אין מעידין ואין משגיחין לא על העינים ולא על הפה[74], אף על פי שיש להם סימנים מובהקים ביותר בכליו אינו כלום, דחיישינן לשאלה כלומר שמא השאילם לאחר, וזה הוא האחר שהשאילם לו. ואפילו היו לו סימנים בגופו, ואפילו שומא אין מעידין עליו, שדרכן להשתנות.

עוד אפשר להעיד עליו על ידי סימנים מובהקים בגופו, אבל סימנים מובהקים ביותר בכליו או בבגדיו אינו כלום, שחוששים לשאלה שמא השאילם לאחר[75], וזה הוא האחר שהשאילם לו. או שמכרם לאחר או שנאבדו וזה האחר מצאם[76]. ואפילו בדברים שאין רגילים למכרם ולהשאילם[77]. וי"א[78] שבכלים שאין רגילים להשאילם או למכרם, כגון ארנק וטבעות אם נמצאו בבגדיו שלבוש בהם, או נמצא בידו הטבעות אין חוששים לשאלה[79], והרי זה סימן מובהק להתירה. אבל אם נמצא ארנקו סמוך לו אינו מועיל כי יש לומר שהיה מונח מאז ומקדם.

וסימנים מובהקים בגופו הנם כגון שהיה לו אבר יתר, או חסר או שינוי באחד מאיבריו ואז מעידין עליו, אבל קטן או ארוך או חיור או סומק שחור או לבן וכדומה, אינו סימן

החזירה על פניו והכירו אם זה נקרא פ"פ קיימים ע"ש וע' בתשובת צ"צ סי' מ"ה הובא בקה"ע סי' תי"ב. פ"ת שם צ"ג

[74] ב"י בשם רי"ו בשם הרמ"ה מוסא סט"ז ובח"מ שם מא וב"ש סז

[75] אם נמצא סימנים אמצעי בגוף וסימנים מובהקים ביותר בכלים מהני ממ"נ אי סימנים דאוריית' בתירוץ הראשון וחיישינן לשאלה מהני סימנים שא"מ ביותר ואי סימנים דרבנן ולא מהני סימנים שא"מ ביותר לא חיישינן לשאלה כן שמעתי בשם הגאון מהר"ל מפראג מיהו אין מוכרח כי יש לומר לפי אוקימתא סימנים דרבנן ואז בעינן סימנים מובהקים ביותר אז ממילא חיישינן לשאלה כי בעינן ס"מ ביותר ואם יש חשש שאלה אז ליכ' ס"מ ביותר וכן הוא לדעת כמה פוסקים. ב"ש שם סט

[76] ודוק' חפץ אחד או שנים שאינו צריך להם ויוכל להיות בלא אותם כלים או שיש להם כלים אחרים בבית אבל מי שיצא מביתו במלבושים שעליו לא היה משאילן הוא לאחרים וישאר הוא ערטילאי מהרי"ט ח"ב סי' ל"ה וכ"כ הר"ם פדוואה סי' ל"ו דאם הכירו במלבושיו שהיה לבוש קודם הטביעה כשהיה אתו בספינה לא חיישינן לשאלה. באה"ט שם עא

[77] סמ"ע שם מב

[78] ב"ש שם סט שהקשה דהא בסוגי' זו הקשה מגט דמחזירים בסימני הכלים על מתני' דלא מהני סימנים בכלים ש"מ גט והיתר האשה שוין ולקמן סי' קל"ב פסק דלא חיישינן לשאלה בארנקי ואפשר בגט הבעל דבר בפנינו ולא אמר דהשאיל לא חיישינן לשאלה אבל כאן חיישינן לשאלה שמא השאיל הבעל מיהו הסוגי' עדיין אינו מיושב ונ"ל עיקר דלא חיישינן לשאלה בארנקי וטבעות כמשמעות הסוגי' הנ"ל. ואין לדמות דינים אלו להא דאיתא בפ' אלו מציאות אם נמצא פירות סמוך לכלי כמ"ש בת"ה סי' רס"ב ופשוט בעיני.

[79] ציצית שעליו עדיף מטבעת כים וארנקי ולא חיישינן לשאלה מהר"י מטראני חלק ב' סימן ל"ה. קמיע לא חיישינן לשאלה מהרי"ט חלק א' סימן קל"ט. אם אין מנהג המקום ללבוש אותו מלבוש אלא הוא לא חיישינן לשאלה הראנ"ח חלק א' סימן ע"ה. היה לו נזם באזנו הביא הראנ"ח חלק א' סי' נ"א תשובת מוהרר"א דס"ל דלא חיישינן לשאלה אבל הוא חולק עליו וסביר' ליה דחיישינן לשאלה. באה"ט שם עא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

מובהק, שבעניינים אלו יש הרבה בני אדם שדומין זה לזה, ושמא אחר הוא, והכלל סימן מובהק הוא שלא ימצא רק א' מאלף והוא דבר זר ומופלג.

ואפילו מאה סימנים שאינם מובהקים אינם כלום, ואפילו לצרפם לשאר אומדנות המוכיחות אינם כלום. אולם סימנים מובהקים קצת מצטרפים להחשב כסימן מובהק ומועיל[80]. וי"א[81] שאין לסמוך על כך למעשה.

גבשושית גדולה על חוטמו או שחוטמו עקומה הרבה וכדומה לזה הוי סימן מובהק, אבל עקומה מעט לא הוי סימן, והוא הדין לרושם שבגופו או באחד מאבריו ויודע לצמצם מקומם[82] הוי סימן, אבל שינים גדולים אף על גב שגדולים הרבה לא הוי סימן מובהק, אולם שינים שאינם מצוים לרוב העולם הרי הם סימן[83].

וכן מי שהיה לו רושם באצבע מצד איזה חולי שנחלה באצבעו ונשאר עקום מעט אפילו אינם יודעים להעיד איזו אצבע נחשב הדבר לסימן מובהק. ומתירים על פי עדות זו[84].

סתם צלקת אינה סימן אבל אם יודע את מקומה בצמצום כלומר שיודע לומר באותו אבר סמוך לראש האבר או בסופו או באמצע הרי זה סימן גמור, ואם העד מעיד על צלקת מתחת לעין בצמצום מקום ואינו יודע תחת איזה עין אינו סימן גמור ואינו מועיל להתיר אשה[85].

עדות על נקב מפולש, כלומר שעובר מצד לצד בשן, הרי זה סימן מובהק גם אם אינו יודע לומר באיזו שן[86].

יג. הוחזקו להיות משיאים עד מפי עד מפי אשה מפי עבד מפי שפחה

אשה שהלך[87] בעלה למדינת הים, והעידו עליו שמת, אפילו עד אחד, אפילו העד עבד או שפחה או אשה או קרוב, מותרת. ואפילו עד מפי עד, או אשה

---

[80] ט"ז שם ל מהמשאת בנימין סג

[81] בח"מ בתשובה חלק על זה והביאו הב"ש אולם המגיהה על הט"ז יישב קושיותיהם והצדיק דברי הט"ז

[82] לבוש על פי מה שביארו הט"ז שם לא ודלא כמשא"ב

[83] ב"ש עה

[84] ט"ז שם כט מהב"י בשם מהרד"ך. וכן בב"ש שם עא

[85] ב"ש שם עא

[86] דהנקב בעצמו הוא דבר חידוש מאד ואין צריך לומר המקום"ן ב"ש שם

[87] שו"ע ונו"כ אבהע"ז יז ג

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

מפי אשה, או עבד או שפחה או קרוב, כשרים לעדות זו. שמאד מאד[88] חשו חכמים זכרונם לברכה שלא יהיו בנות ישראל יושבות עגונות, לפיכך צירפו הרבה טעמים כדי להקל בעדות אשה שמת בעלה במדינה אחרת להתירה לינשא

לפיכך כבר התבאר במסכת יבמות דף קכב. שהעד[89] שאמר שמעתי מפי אחד שאמר שמת פלוני אפילו ששמעה מאשה ששמעה מעבד, הרי זה כשר לעדות ומשיאין על פיו, ואפילו לא אמר ממי שמע אלא אמר סתם ששמע כשר, ואין חוששים שמא עד הראשון ששמע ממנו פסול היה. וי"א[90] ששואלים אותו ממי שמע, שמא שמע ממי שאינו ראוי להעיד.

אולם בעדות העד או האשה או העבד שאומר מת פלוני ואני ראיתיו שמת, בודקין ושואלין אותו[91], האיך ראית ובמה ידעת, אם העיד בדבר ברור נאמן[92].

ואם העיד בדברים שמשמען שרובן למיתה אבל יכול להיות שעדיין לא מת, אין משיאין את אשתו, שחוששים שמא הוא סומך על הרוב שדרכן למות במצב זה שראה ואומר שמת ועדיין לא מת, לכך אמרו חז"ל שאין מקבלין עדות על האדם שמת אלא אם כן שראוהו שמת ודאי ואין בו ספק.

---

[88] לבוש שם.

[89] שו"ע ונו"כ שם יז ה

[90] ש"ג מביאו ב"ש טז ומ"ש בהג"ה אם אמר סתם ששמע כשר היינו דא"א לברר אף על גב דלא משמע כן מלשונו מ"מ יש להחמיר בזה וכ"כ בט"ז ועיין בק"ע סימן קל"ט קמ"ח רל"ג ב"ש שם יז

[91] בב"ח כתב שתים או שלושה פעמים אך במה"צ סק"פ השיג עליו דאדרבא בגמ' מוכח שאין צריך. פ"ת שם פט

[92] אף על גב אם אמר דשמע מאחר אין אנו יודעים ממי ששמע הראשון אין דנין אפשר משאי אפשר דהיכא דאפשר לשאול אותו שואלין אותו אף על גב דא"צ דרישה וחקירה בעדות אשה מ"מ צריכה לשאול איך ידע כ"כ המגיד פ"ג. ב"ש שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu